

Učiteljski TOVARIS.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi poli, in veljá za celo leto 2 gold. 50 kr., za pol leta 1 gold. 30 kr. Spise in dopise prejema vredništvo, narečnino, oznanila pa prejema in oskerbuje razpošiljanje založništvo.

List II.

V Ljubljani 1. junija 1873.

Tečaj XIII.

Razdelitev v razrede po ljudski šoli.

Na Kranjskem je naj več šol po deželi enorazrednih; poduk v teh je sicer celodnevni za učitelja, za otroke pa poldnevni; navadno dohajajo dopoldne večji, popoldne manjši; dečki in dekleta se skupaj podučujejo. Nekaj šol je dvorazrednih; pa tam večidel v naj novejših časih podučitelja ni. Nekaj šol je 3- ali 4razrednih, prej imenovanih glavnih šol. — Več učiteljskih služeb je izpraznjenih; učiteljev ni. Zakaj? ne preiskujem tukaj. Samo rečem, kar je.

O razdelitvi v razrede govori učni in šolski red v VII. poglavji. §. 41 pové, kedaj se imajo dečki in dekleta vsaki posebej razločeni učiti, in zadnji stavek 45. §. pravi, da se v družbi z dečki spodnjih stopinj starosti imajo učiti tudi dekleta obeh zadnjih stopinj starosti. (Razumeva se samo po sebi, da je tu govorjenje le o večrazrednih ljudskih šolah.)

Zakaj pa gre dečke od dekličev ločiti? Zato! Modro zakonostavstvo odvráča tudi mogočo priliko pravnega spridenja.

In o tem nekaj besedí.

Na deželi hodijo dečki z dekličí pomešani tudi včasih po eno uro hodá v šolo v en in isti razred; to zahteva njih starost in navadna stopinja znanosti v teh letih. — Drugače ne more biti, porečete! — Poglejmo pa stvar bolj na drobno in natančneje, kaj vidimo; pri dekličih se dušne lastnosti nekoliko hitreje razvijajo, tudi hitreje rastejo in se iz teh ali drugih razlogov, katere posamesno ne naštevam, po navadi hitreje brati naučé, kakor dečki, učenci, kateri se prvega razreda derzé, kakor klòp listja, so večidel dečki, in po deželi je v 2. ali 3. razredu navadno

več deklic nego dečkov. Da dečki v drugih naukih dekliče prekosé, se samo po sebi razume. Tedaj že kar se poduka tiče, je razlika med dečki in dekliči. Kaj pa pravi odgoja? Vsakteri vendar vé, da je z dekliči drugače ravnati nego z dečki.

Ne mislim na to, da bi učitelj dekličem prizanašal in prijenjeval kakor se sim in tje godí po družinah, iz katerih zrastejo potem prav smešna ženska bitja, marveč je treba učitelju pri dekličih toliko bolj previdnemu in doslednjemu biti, ker dekleta še hitreje nego dečki svojega človeka — učitelja — spoznajo in so hudomušne in že mali kerceleji bi radi strahovali, tako da še učitelja ne pogledajo, ako se jim zameri, marveč nekako pričakujejo, da bi jih zamere prosil, — a dekliči se sploh pred vdajo, hitreje se reda in bogljivosti privadijo, so bolj rahlega čutenja, ako že niso sprideni; pogled, resen obraz toliko zda, kakor pri dečkih ostra beseda; vse storé le bolj iz ljubezni do učenika, in ako si je pridobil njihovega zaupanja, so mu vdane ž odkritoserčno ljubeznijo; resnobno milo obnašanje sploh je za dekliške šole. — Živi, razposajeni dečki pa učenika spoštujeje le takrat, kedar se ga bojé.

IZ TEH IN DRUGIH RAZLOGOV SE TIŠ IN TAM PO DEŽELI TUDI V ENORAZREDNIH ŠOLAH VSAK SPOL POSEBEJ PODOČUJE, TO JE, OTROCI SO RAZDELJENI V RAZREDE PO SPOLU, A NE PO STAROSTI IN UČENOSTI.

Ali je pa mogoče po takih razredih otroke od 6.—14. leta ob enem in vspešno podučevati?

Mogoče je, in se tudi v resnici zgodí, in verjemite mi ali ne, kakor vam je drago, otroci se v takih razredih nič manj ne naučé, kakor tam, kjer so razredi po letih in učenosti. Da je nekoliko težeje podučevati, to je res; ako človeka navdaja stanovitna volja in potrebni razum, že gre; tega sem se sam prepričal. — Stopim enkrat v tako razredjeno šolo (jaz nisem zapovedal tega razredjenja, samo najdel sem ga in ga nisem grajal). Otrok je bilo notri, kakor čebelj v panju; vse je mergolelo; večji otroci so po šoli hodili in tu in tam pri klopeh postajali, eden je še celó šibo v rokah imel in imel okol sebe pri abecedni tabli zbrane možičke; po nekaterih klopeh so pisali: učenik, kraljiček, pa je stal pred tablo in okoli njega ali blizo njega kakih 20—30 otrok. Lepi nered, mislim si na prvi pogled; otroci preplašeni umaknejo se v klopi.

A kako se začudim, ko začnem otroke spraševati! nad 100 jih je hodilo v vsaki razred, to je, dopoldan dečki in popoldne deklice in šterkovci pri 6. letih, so se v 3 mesecih naučili že brati, večji pa so se vadili v spisji in računili so z mnogoimnimi števili. — Kako pa je učitelj vse to mogel storiti in doseči in podučevati ob enem otroke od 6.—14. leta, da se je vendar vsaki kaj naučil? Vidite, to je tako-le: Učitelj si je poprej vse vredil in pripravil; vsak razred je vedel za svojo nalogo; večji otroci so manjšim pomagali, bili so tedaj pravi podučitelji, učitelj

je pa vse nadčeval, tam pomagal, tû svaril, tam opominjal, pridne hvalil, zanikarne kaznoval, in vse je šlo v redu, kakor samo po sebi; učitelj je učil po Bell-Lancastrovi metodi; večje otroke je izuril v pomoč malim; enemu oddelku je dajal pismeno nalogo, z drugim oddelkom se je pa sam pečal, vsake pol ure so se role spremenile, in tako so prišli vsi na versto. Po tem navodu sem tudi nekaj časa sam podučeval 140 otrok v starosti od 6.—14. leta.

Tako podučevati je mogoče le tam, 1. kjer je učitelj že dalj časa v enem kraju, in pozná otroke in starše;

2. kjer je šolsko obiskovanje vsaj toliko redno, da večina otrok redno v šolo hodi, in tako iz razreda v razred prestopiti more;

3. kjer sta duhoven in svetni učitelj oba enih misli zastran razdelitve, ker se k šolskim naukom prišteva tudi kerščanski nauk, in pri kerščanskem nauku ne veljá vse to, kar se more reči od drugih naukov.

Pristopim pa tedaj k glavni točki, katero posebno povdarjam. Za otroški poduk „caeteris“ paribus (pri enakih okolnostih) vzlásti pri malih otrocih so ženske ravno tako sposobne kakor možki; v dekliško šolo pa prav za prav slišijo le ženske. — Učiteljev primanjkuje, svet jim je na vse strani odpert; službe se jim povsod ponujajo; a ni tako pri ženskih, tudi izobrazena ženska nima vseh služeb na ponudbo; a učiteljska služba ta jim je odperta. Deržava je vstanovila izobražišča za učiteljice, katera so povsod dobro obiskana, tudi nekaj jih vsako leto izpit napravi za učiteljstvo; a kakšna prihodnost se jim obeta! Samostalnih dekliških šol na Kranjskem je le malo, gospodičine gledajo, da pridejo v kakošno hišo za guvernanta ali pa prosijo križemsvet za službe, — slovenskega jezika se še učiti nočejo, čes, kaj nam bo hasnil? — Razpisujejo se podučiteljske službe na Kranjskem s pristavkom, da se tudi učiteljicam oddajajo. A pomisliti je treba, da tam, kjer učitelj ne shaja, tudi učiteljica ne bode shajala. Drugič nam bodo gospodičine, ki so se ravno toliko učile, kakor učitelji, in svoje izpite nemara še bolje napravile, težko ostale večne podučiteljice, da bi jim kdo valil vse težko delo? —

Moj nasvet je tedaj: Po dvarazrednih šolah, kjer iščejo podučiteljev ali podučiteljic, naj bo naj prej plača taka, da bo človek, bodi si možk; ali ženska, shajati mogel; drugič naj bi se poskerbelo za stanovanje, ker v take kotiče, v kakoršnih so tû ali tam prebivali podučitelji, ne pojde sedaj ne možki učitelj, še manj pa izobrazeno deklè, katero je od doma navajeno na snažno stanovanje; poprej se naredi hlev in jasli, predno se konj notri postavi; ako to pozneje narejajo, rado konja zebe ali še strada. — Krajni in okrajni šolski sveti naj bi pa potem strogo ukazali, da naj učitelj podučuje možko, ženska pa žensko mladino, — in še le, ako se to zgodi, je upati, da se bodo za spraznjene podučiteljske službe tudi

oglašale ženske za spraznjene službe in da v Ljubljani ne bodo samo za druge dežele učiteljev in učiteljic spraševali.

Analitično - sintetična metoda.

Podučevanje je analitično, kedar se začénja s celoto; sintetično pa, kedar se začénja s posamesnimi deli, kateri se potem zlagajo v celoto.

Kedar n. pr.: pri nazornem nauku otrokom pokažemo mizo, ter prašamo: Otroci, kaj vam kažem? začeli smo z analitiko; ko pa vprašamo: Katere dele ima miza? pristopili smo k sintetiki.

Kedar pri pisalnem poduku iz posamesnih čert sestavljamo čerko, podučujemo sintetično. Kedar pa pokažemo, iz katerih potez je sestavljena že narejena čerka, podučujemo analitično. Sploh pa podučujemo analitično, kedar je učencem stvar znana v svoji celoti, sintetično pa, kedar poznajo ali morejo poznati dele, iz katerih je sestavljena reč, o kateri govorimo. Navadno pa hodimo sedaj po analitični, sedaj po sintetični poti, ter obe metodi združujemo, samo da pridemo do omenjenega cilja, da namreč otroke kaj naučimo. Tako n. pr. nekatere slovnice začénjajo poduk z glasovi in poslednjič pridejo do stavka, druge pa začénjajo s stavki, katere razpravljajo v posamesne dele. — Moj namen ni, govoriti tukaj, katera metoda je za ta ali drugi nauk prikladnejša, samo hočem povedati, da ena ali druga metoda dovodi do omenjenega cilja po pregovoru, da več potov pelje v Rim.

Po kakšni metodi ali učni poti pa učimo otroke brati itd.?

Nekdaj smo čerkovali ali puhštaborali, potem smo glaskovali (laurirali), sedaj pa pisaje podučujemo v branji, ali prav za prav glaskovanje in pisanje združujemo, t. j. otrok glaskuje in potem bere to, kar je sam napisal, in to metodo imenujemo pisalno-bralno metodo. Z nazornim naukom vpeljemo otroke v šolsko življenje; različno jih vadimo, preden začnejo pisati. Pri pisalno-bralni metodi postopamo sintetično, ker po raznih vajah pridemo do podobe čerke, analitično, kedar povest pripovedujemo, in iz danih besedi otroci iščejo posamesne glasove; kedar so pa otroci po toliko in toliko zaprekah besedo napisali in napisano brali, potem pristopimo pa zopet k analitiki in otroke prašamo, koliko glasov in pozneje, koliko zlogov ima beseda. Združeno branje in pisanje, podučujemo tedaj djansko po sintetični in analitični poti; metoda ta nam ni neznana in pred vsem gledamo na to, da otroke kaj naučimo v tako kratkem času, kolikor je mogoče; mislimo si povsod: naj pomaga, kar more, — a vkljub temu le spoznamo, da je metoda od metode boljša, prikladnejša; s tem le rečemo, da je metoda le tačas dobra, kedar jo učitelj do dobrega razume in se zaveda, kaj in kako. — Kar pa velja